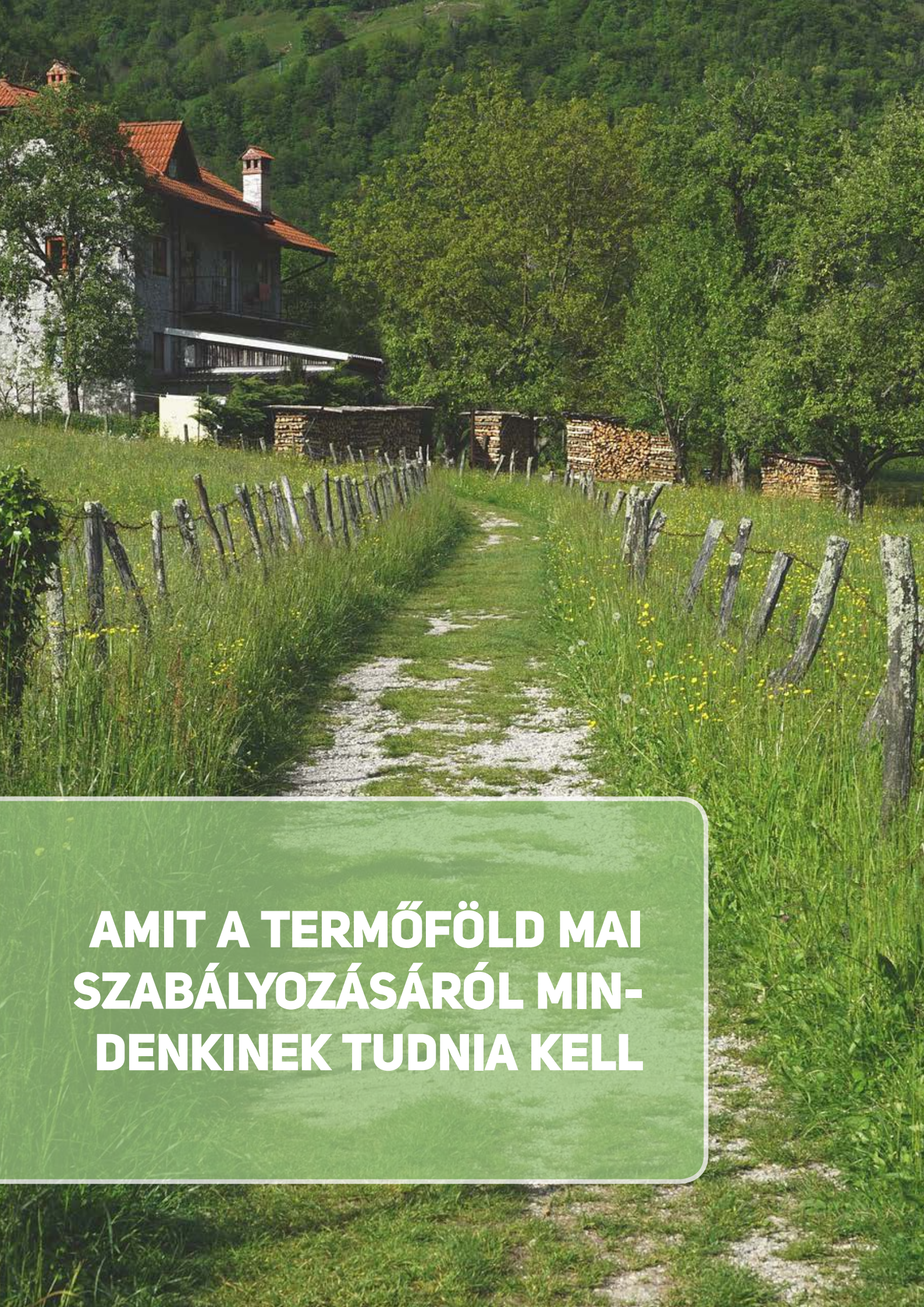

**AMIT A TERMŐFÖLD MAI
SZABÁLYOZÁSÁRÓL MIN-
DENKINEK TUDNIA KELL**

**A nemzeti önvédelem
helyett a földpolitika
hogyan szolgálja a földtulajdon és
a földhasználat tőkés elsajátítását?**

1.

A Kormány földprogramja (Pr) 2010 óta a föld magyar kézben megtartását, a külföldiek zsebszerződéseivel jogtalanul birtokolt egy millió hektár föld visszaszerzését, a nagybirtokrendszer lebontását, a családi gazdaságok megerősítését és a külföldi földszerzés kizárását ígéri. Politikusai naponta hangoztatják: a földalap 80 százaléka a kis – és középzemeké lesz, a nagyüzemek terület - aránya 20 százalékra csökken és 2020 – ig az agrártámogatások is ehhez fognak igazodni. A Kormány által bevezetett földjogi intézmények azonban, a politikai ígéretekkel homlok egyenest ellenkezően, egyedül a tőkeuralom magánérdekeit szolgálják. A földjogi rendezés két alapcél teljesít. Egyik a tőkés társaságok nagybirtok – rendszerének a megőrzése, földbérletüknek földtulajdonnal felváltása, az üzemméretük növelése új földhasználati kiváltságokkal és a nagytőke integrátori szerepének a kiépítése, ami lehetővé teszi a tőkeszerveződésnek az ágazat kifosztását. Másik végrehajtott cél – Brüsszel nyomására - a hazai földpiac kapujának „világméretű” kitérítése a külföldi tőke előtt. Mindkét cél feladja a föld nemzeti önvédelmét és idegen érdekeket szolgál. Ezt a diktátumot bonyolult jogszabályok hajtják végre, amelyek még a szakértők előtt is többször átláthatatlanok. Az intézményi lényegük azonban nem titkolható, így ismeretük feltárja az igazságot. Nevezetesen:

2.

A Pr a felvállalt közcélok megvalósítását külön törvénycsomaggal ígérte. (Új törvény a családi gazdaságokról, a szövetkezésről, a földvédelemről, a mezőgazdasági üzemekről és a földforgalomról.) Ezek közül csak a földforgalmi törvény (2013: CXXII. tv. Fftv) született meg, kizárólag a tőkeigények kiszolgálására.

3.

Az üzemtörvény (Ütv) elvetése – azon túl, hogy alkotmányos mulasztás – önmagában is leleplezi, hogy a Pr ígérétei hamis politikai szólások. Az üzemszabályozással ugyanis az EU 9 állama - a közösségi joggal összhangban - egyszerre zárja ki a nagybirtokrendszert és a külföldi földspekulációt. A Jobbik T/315/2014. sz. törvényjavaslata a mezőgazdasági üzemekről 2 éven belül a birtokszerkezet olyan közérdekű átalakítását kívánta elérni, amelyben bármely árutermelő csak egy mezőgazdasági üzemet tartthat fenn, aminek a mérete nem lehet nagyobb 500 hektárnál. A Kormány parlamenti többsége azonban még a javaslat érdemi tárgyalását is meggátolta.

4.

Új földvédelmi törvény elfogadása helyett csak a régi módosult. (2013: CLXIX. Fvtv) Ez viszont – szolgai módon – még kifinomultabb eszközökkel biztosítja a külföldi tőkeberuházónak, hogy ingatlanvétel címén akár a legjobb termőföldre, az általa kívánt mértékben tulajdonjogot szerezzen. Az Fvtv a belterületi termőföldet már formálisan sem védi, hadd vonják azt ki korlátlanul a művelésből, mint ingatlant. Nem pontosítja a humusz fogalmát, megtiltja a hatóságnak, hogy a helyhez kötött beruházás földigényét korlátozza, a beruházót terhelő föld – és talajvédelmi járulék mértékét a valós földértékhez képest olyan alacsonyra teszi, hogy az nem vethet gátat a mértéktelen földpazarlásnak. A Kormány a külföldi tőkét – ingatlan beruházás címén, gyorsított eljárásban – jelképes áron földtulajdonhoz juttatja, holott a hazai föld ilyen gyarmati módszerű kiárusítása a nemzetközi gyakorlatban szinte ismeretlen: a beruházó rendszerint nem juthat tulajdonhoz, hanem csak határozott idejű bérlethez. (Ld. pl. Kínát.) Az Fvtv megalkuvása a föld mennyiségi és minőségi védelmének a végleges feladását jelenti.

5.

A civilizációt pusztulással is fenyegető, új világválságban a megmaradás egyik létparancsa az állami földtulajdon megőrzése és tervszerű gyarapítása. A tőke profitérdekével szemben csak a föld köztulajdonna biztosíthatja a népelelmezést és a jövő nemzedékek közérdekű földellátását. (Több gyermeket nevelő fiatalok, családi gazdák földhöz juttatását, a szociális földprogramokat, stb.) Ennek előfeltétele, hogy az állam a földjét senkinek ne adhassa el, hanem az – mint forgalomképtelen kincstári vagyon – csak tartós földhasználatba kerüljön. Bár a Pr felvállalta az állami földtulajdon megtartását, már a Nemzeti Földalapról szóló 2010. évi LXXXVII. tv. (Nfa tv) előírja, hogy az állam a földjeit elsősorban eladással hasznosítsa. A nemzeti vagyonról szóló 2011: CXCVI. tv. pedig az állami földtulajdont kizárja az államkincstár forgalomképtelen vagyonából és azt – az Alaptörvény P. és 38. cikkeivel ellentétben - üzleti vagyonná minősíti. Ezt ingatlanként bárki megveheti, de a tulajdonszerzését a termőföld – minőség sem gátolja.

5.

Amit még az SZDSZ és az MSZP sem mert a közérdek ellen megtenni, azt a polgári Kormány 2015 novembertől gátlástalanul végrehajtotta: az állam 500 ezer ha mezőgazdasági – szántó, gyepek, kertészeti (zöldség, gyümölcs és szőlő) – területéből 290 ezer hektárt „dobra vert”, azaz – a költségvetési hitelezés és más jogi trükkök segítségével – minimális szolgáltatás fejében átjártatta a vele összefonódott agrároligarchia tulajdonába. További százezer ha föld még azért nem került eladásra, mert az a kiváltságosak 50 évi haszonbérletében áll (a piaci bérleti díj 20 - 30 százalékaért, az elsődleges elővásárlási és elő - haszonbérleti jog kikötésével a bérlő javára) és a nagytőkés integrátornak létérdeke (a földmagántulajdonán túl) az állami föld használata. Egyrészt, a jog az állami föld vagyongazdálkodójának korlátlan üzemmérettel szavatol (Nftv 2/A. §, vagyis a birtokmaximuma ez a föld nem számít be.) Másrészt, az integrátort – mint mintagazdaságot (mivel az állami ménes - gazdaságot kivéve csak integrátor válhat azzá) – ha állami földet is használ, az uniós agrárfejlesztési támogatásoknál elsőbbség és külön adókedvezmények illetik meg. (1910/2015. korm. hat.) Ez 2020 – ig garantálja, hogy a támogatás az övéké.

A nagytőke földéhségétől a 2, 2 millió ha állami földtulajdon további része sincs biztonságban. A szántók után az állami erdővagyon magántulajdonba vétele következhet: az új rendezés itt már most feladja a természetvédelmet és a fenntartható erdőgazdálkodást, ami helyett zöld utat ad a tőkehaszon ipari fakitermelésének.

6.

Az integrációs nagytőke intézményi uralmának kiterjesztése - az előzőekben írt rendezésen túl is – a szabályozók középpontjában áll. Már a 2012: CXCVIII. tv. megalapozta a tőkés agrár - cégóriások, mint integrátorok egész ágazatot behálózó monopol – uralmát. A kiváltságaik érvényesítéséhez a termékpálya legalább két területén (amiből egyiknek az alapanyag – előállításnak kell lennie) az árutermelésből legalább 2/3 arányú részesedést kell elérniük, ami alapján, a saját szerződésükkel, kötelezően megszabják az ágazat összes piaci szereplője számára a részvétel feltételeit. Ez a jogalapja annak, hogy – az országot 7 régióra osztva – a nagyüzemi mamut cégek a mezőgazdaságból kisajtolható minden nyereséget a tőkéjük hozama címén elsajátítsanak. Az integrációs földhasználó kiváltságait „az integrált mezőgazdasági termelésről” szóló sarkalatos törvény fogja rögzíteni.

7.

A külföldiek jogellenesen közel egymillió ha magyar földet birtokolnak, ami a hazai mezőgazdasági földalapnak közel egy hatoda. Ezek visszaszerzését a Kormány a büntetőjog és a polgári jog új szabályai alapján ígéri. A BTK 349. § a föld jogellenes megszerzését bünteti, míg a 2014. évi VII. tv. (Ájtv) az állam javára marasztalással kötelezné a zsebszerződés külföldi jogosultját a föld visszaadására. Mindkét intézmény eleve alkalmatlan arra, hogy a föld jogtalan birtokosát akár 1 ha visszaadására is kényszerítse. A BTK fenti szabálya ui. csak a 2013. VII. 1. után elkövetett ilyen büntetteket bünteti, így nem terjed ki a már jogtalanul birtokolt egymillió ha földre. A jövőben az ilyen büntettek elkövetése viszont, szinte fogalmilag kizárt, mert az Fftv 2014. májusától törvényesíti a külföldi földtulajdonszerzést: ahhoz már nem kell zsebszerződés.

Az Ájtv pedig csak a semmis szerződés bírósági megállapítása iránt indított ügyészi kereset sikere esetén engedi meg az eredeti jogállapot visszaállítását és a föld visszaadását. Mi több, az Ájtv még ilyenkor is „mentőövet dob” a jogtalanul nyereszkes külföldi földtulajdonszerzéséhez. (5. § /3/) Elrendeli, hogy ha a külföldi a földet legalább 10 éve birtokolja, úgy a szerződést a bírósági ítéletig érvényes haszonbérletnek kell minősíteni, ami törvényes elővásárlási és elő – haszonbérleti jogot ad a külföldi javára. Így – a 10 évi haszonbérleti díjnak a vételárba beszámításával – övé lesz a föld.

Mindkét „jogorvoslat” a társadalmat cinikusan félrevezeti és a föld nemzeti önvédelmét csalárd módon színleli. Valójában lemond róla, hogy a hazánk földjét az egymillió hektártól jogtalanul megfosztó külföldiektől visszavegye a földjeinket.

8.

A földforgalmi törvény (Fftv) körmönfont jogtechnikája – az alanyi kört tekintve – korlátlaná teszi a külföldiek magyarországi földtulajdonszerzését és ugyanígy korlátlaná (nem a magángazdaságok, hanem csak) a nagyüzemek birtokméretét. Ennek fő jogi leleménye a „földműves” szavunk fogalmának, a több évszázada állandó, egyértelmű tartalmi lényegének a megsemmisítése, kiforgatása: az Ftv (5. § 7.) – hatalmi önkénnyel és durva hamisítással - abba kényszeríti a fogalomnak az őt tagadó ellenpárját,

a földet nem művelő, hanem azt mással műveltető személyt és szervezetet is. (E szerint földműves a földesúr, a nagybirtok tulajdonosa is.) E miatt a társadalom a hazai föld tulajdonának megszerzésére jogosult földművesként köteles elismerni – agrár szakképzettségének igazolásával – akár 560 millió uniós polgárt, sőt, az Európán kívüli (az Európai Gazdasági Térségben élő vagy külön nemzetközi szerződések kiváltságaival erre jogosult) idegen polgárt, továbbá az olyan hazai vagy uniós agrárcégek tulajdonosait is, akik a cégvagyon legalább negyedrészen a tulajdonosai. Mi több, az Fftv végrehajtása még a külföldi székhelyű jogi és nem jogi személynek (tehát nemcsak az 1/4 arányú uniós cégtulajdonosnak, hanem magának a külföldi cégszervezetnek is) megengedi a magyar föld tulajdonjogának a megszerzését. (2013: CCXII. tv. 13. §.) Köztudott, hogy 200 – 250 ezer forintért csaknem bárki igazolást kaphat néhány héten belül az „aranykalászos gazdatanfolyam” elvégzéséről, amivel a földműves képzettségét tanúsítja.

Az Fftv a tőkés társaságok nagyüzemi terjeszkedését részben a földtulajdonszerzésük növelésével, részben a földhasználati kiváltságaikkal biztosítja. Kérdés: a törvényi korlátok ellenére hogyan válik törvénytessé a nagybirtok korlátlan üzemmérete? Ez úgy valósult meg, hogy az Fftv térmértéki megkötései (300, 1200 és 1800 ha) csak látszat – korlátjai a nagyüzemi méretnek, ami ténylegesen és törvényesen korlátlan. Pontosítva: csak az üzemtulajdonos tőkeerejétől és az elérhető föld – kínálattól függ, hogy az 1800 hektáron felül hány tízezer hektárral növeli az üzemméretét. Milyen jogintézmények garantálják a jogilag korlátlan üzemméretet?

- ▶ Az Fftv már a földszerzés alapmértékét is a korábbiról kétszeresére növelte. Míg korábban egy magánszemély legfeljebb 300 ha földtulajdont és ugyanennyi bérletet szerezhethetett, az Fftv a részére 600 ha helyett 1200 ha szerzési maximumot ad. (Ebből 300 ha tulajdon és 900 ha bérlet lehet.) Az 1200 ha eleve nagyüzemi méret. (Ld. az EU átlagos 17 ha üzemméretét.) A birtokmaximum (1200 ha) és a kedvezményes birtokmaximum (1800 ha) pedig nemcsak az állattartó üzemet és a vetőmagtermesztőt illeti meg, hanem bármely agrárcéget. Ennek az a feltétele, hogy legalább 1 éve olyan földet használjon, amit a tagjától, a részvényesétől, ezek közeli hozzátartozójától vagy 3 éve foglalkoztatott alkalmazottjától bérel.
- ▶ A szerzési és a birtokmaximum személyhez kötött: ez egyenkénti 1800 ha méreteket hoz, amit a tőkeszervezés igénye és leleménye bármilyen mértékben megsokszorozhat. (Családtagok, rokonok bevonásával, a cégtagok, részvényesek tetszőleges számával, stb.) Ez teszi érthetővé, hogy – az 1800 ha törvényi felső határ ellenére – a legnagyobb agrárcégeknek ma is 28 – 40 ezer ha közötti, vagy még nagyobb birtokuk van.
- ▶ Az Fftv eltörölte a szerzésnél és a birtokmaximumnál az összeszámitás kötelezettségét. (A nagyüzem kiterjesztésének azt a korábbi gátját is kiiktatta, ami a közeli hozzátartozók földtulajdon szerzését ezer hektárban és a település külterületének a 25 százalékában maximálta.) Ezért az 1800 ha kedvezményes maximumot semmilyen összeszámitási kötelezettség (sem a családon vagy a közös cégen/érdekeltségen belüli, sem a településhez igazodó előírás) nem korlátozza.
- ▶ Az 1800 ha törvényesen túlléphető az állami föld vagyonkezelése és bármely föld kényszerhasznosítása címén, mert a birtokmaximumba egyik sem számít be. Az Fftv utóbbi eszköze ingyenes földhasználatlal növeli a nagyüzemek földjeit. (A juttatása hatósági mérlegeléstől függ, érte bért sem kell fizetni, az éves elszámolás célja pedig az, hogy az üzem az ingyen – használatlal esetleg nem fedezett költségeit a földtulajdonostól behajtsa. Pl. Békésben 2015 – ben egyetlen cég ezer ha föld kényszerhasznosításához jutott.)
- ▶ Az elővásárlás és az elő - haszonbérlet törvényi rangsorában formálisan az állam első, de ténylegesen a volt haszonbérlet az. (Az állam – forráshiányra hivatkozva – nem él az elsőbbségi jogaival.) Ez biztosítja, hogy bárki más csak arra a földre tarthasson igényt, ami a nagyüzemnek nem kell. Ugyanakkor az Fftv kizárja, hogy e jogokat a nagyüzem (a volt haszonbérlet) terhére gyakorolják, ha az utóbbi javára az elővásárlást, illetve az elő - haszonbérletet a cég tagja, részvényese, ezek közeli hozzátartozója vagy 3 éve foglalkoztatott alkalmazottja ajánlja fel.
- ▶ A megszerzett földtulajdont tilos más javára átengedni és azt 5 évig más célra hasznosítani. E tilalom alól azonban mentes az agrárcég legalább egynegyedének a tulajdonosa és ennek ugyanilyen arányban tulajdonos közeli hozzátartozója. (Fftv 13. § /2/ ab.)
- ▶ Az állam intézményesen „szemet huny” a nagyüzem földkoncentrációja fölött. A nagyüzem földhasználati szerződése mentes a hatósági jóváhagyás alól, az sem bejelentésre, sem nyilvántartásba

9.

nem kerül. Ezért az adott üzem tényleges méretéről – főleg, ha a támogatás nem jár az összes földrészlet után - senkinek nincs köztudomása, így eleve elesik annak a hatósági ellenőrzése.

A fenti intézmények egyidejűleg érvényesülnek, így a mennyiségi és minőségi összhatásuk a nagyüzem tulajdoni és használati föld – koncentrációját egyaránt jelentősen növeli.

10.

Az Fftv számos további szabályozója olyan „finom hangolásra” készült, ami jogi trükkökkel fosztja meg a helyi gazdákat a földhöz jutástól. Ilyen pl. a „helyben lakás” jogi fogalma. Amikor az Fftv a földszerzés jogát helyben lakáshoz köti, kiderül: a törvényi fogalom nemcsak a településen lévő lakóhelyet jelenti, hanem annak a lehetőségét földrajzilag jelentősen kiterjeszti más, a föld fekvésétől távoli településekre. Magyarán: a „helyben lakás” lehet „nem helyben lakás” is. Ezért a „helybeli illetékességű” agrárcég tulajdonosa (Fftv 5. § /11.) a földszerzés jogát akkor is gyakorolhatja, ha adott esetben a földtől akár 60 – 70 km távolságban lakik. Az Fftv ezzel is azt szolgálja, hogy a tőkés társaságok tulajdonosai – még ha nem is helyben laknak – a tényleges helyben lakók kizárásával szerezhessenek földtulajdont és/vagy földbérletet.

11.

Az Fftv sem a hatóságnak, sem a helyi közösségeknek és gazdáknak nem engedi meg, hogy fékezzék a tőkeuralom erőfölényét és földszerzési kiváltságait. A helyi földbizottságokat a Kormány – bár ez mulasztásos törvénysértés – 2013. óta sem hozza létre. Ha ez mégis megtörténne, úgy azokat az Fftv szerint csak a nagytőkés társaságok, mint „helyi földhasználó földművesek” kézi vezérlése működtethetné, amelyből a helyben élő gazdálkodó családok, azok egyesülete, szervezetei, tanácsai kizsorzódnak. A földbizottságnak a földbérlet és az egyéb földhasználat ügyeleiről még tudomása sincs, a földtulajdonszerzés kérdéseiben pedig nincs vétőjoga, a véleménye a hatóság döntését legfeljebb befolyásolhatja.

12.

Az évtizedek óta önfeladói földpolitikát csak egy földvédelmi nemzetstratégia válthatja le. Ehhez a földügyet a pártok felett álló nemzeti sorskérdésként kell kezelnünk. Az egész társadalomnak össze kell fognia a földjogi rendezés gyökeres, közérdekű megváltoztatásáért, hogy az a megmaradásunkat, gyermekeink és unokáink jövőjét szolgálja. Ismerd meg és terjeszd a földügy nemzetstratégiáját! (Ld. a szerző erről írt kiskatéját.)

2016. 12. 05.

Tanka Endre, az MTA doktora, professor emeritus